

Elindulni a digitális szakadékon átívelő pallón – Interjú Csepli Görggel

Érdekes filozófiai problémát vet fel, hogy a technika milyen változásokat idéz elő az emberiség fejlődéstörténetében. A digitális szakadék és esélyegyenlőség kapcsán a kérdés úgy is feltehető: van-e igazán különbség köztünk és a kőbaltás ember között? A válaszok megfogalmazására Csepli György szociológussal, az Informatikai és Hírközlési Minisztérium politikai államtitkárával teszünk kísérletet.

eVilág - Van-e értelme egyáltalán digitális szakadékról beszélni? Mennyiben más ez a szakadék, mint bármely korban, bármely más (technológiai vagy egyéb) okból keletkező?

- Minden szakadék más, még ha mindegyik közös sajátossága is, hogy elválaszt embereket egymástól, kit jobb, kit rosszabb helyzetre ítélve. A digitális szakadék lényege, hogy az egyik oldalán azok vannak, akiknek anyagi és pszichológiai okoknál fogva van módjuk az új infokommunikációs eszközök adta lehetőségek kihasználására, míg mások Caspar Hauserként be vannak zárva a szóbeliség és a hagyományos írásbeliség várába.

eVilág - Hogyan egyeztethető össze, hogyan értelmezhető együtt az a tény, hogy az ICT egyfelől szakadékot képez a társadalomban (ha nem éppen növeli a szakadékot), másfelől viszont éppen a szakadék áthidalásának lehet az eszköze?

- Tantalus is úgy halt éhen, hogy ételekkel megrakott asztal volt előtte. Az ICT birtoklása és használata az egyéb társadalmi előnyök hatásait megsokszorozza. Más tőkéktől ellentétben ugyanakkor meglehetősen gyorsan szert tehetnek az ICT hiányában szenvedők az ICT adta eszközökre, s akkor behozhatják a hátrányt. A pszichológiai tényezőknek ebben az esetben minden korábbi szakadékhoz képest nagyobb szerep jut. Miskolc székhellyel indult el például 2003-ban a Digitális középiskola, melynek virtuális falai között Isten háta mögötti falvakban élő fiatalok tanulnak. Akik nem morzsolódtak le (s ez a többség), azok ráléptek a digitális szakadékon átívelő pallóra, míg akik lemorzsolódtak, azok Tantalus sorsára jutnak. Mindenki maga dönthet arról, hogy elindul-e vagy sem a pallón, mely ott van előtte. Ilyen érelemben teremt egyenlő esélyeket.

eVilág - A közvélemény-kutatások igazolják-e a leginkább veszélyeztetett csoportok, rétegek meghatározására vonatkozó sztereotípiákat?

- A felmérések egyértelműen azt mutatják, hogy legerősebb hatása az életkornak van arra, hogy valaki belép-e az internet világába vagy sem. Ez a hatás kombináltan érvényesül az iskolai végzettség, anyagi helyzet és települési státusz adta meghatározottságokkal.

Legrosszabb helyzetben a kis településeken élő, alacsony iskolai végzettségű, idős lakosság van. Az idős kor ebben az esetben 35 éven felül kezdődik. Ha figyelembe vesszük, hogy a szocializációs életszakasz pedig hosszabbra nyúlik, akkor a teljes, felnőtt élet 10-15 évre szűkül. Akár az ősember esetében volt. Ami a legnagyobb változás. Az az öregkor hossza, ha tartalmatlan, akkor irdatlan hossza.

eVilág - Mire irányulhat az állami szerepvállalás: a szakadék kialakulásának megelőzésére (hogy ne legyen) vagy pedig csak annak áthidalására lehet törekedni?

- Az állam senki helyett nem nyomhatja meg az *enter* gombot. Sokat segíthetne a kormány ellenzéke is azzal, hogy nem ül rá a technológiaellenes közhangulatra, se nem támadja azokat a kormányzati programokat, melyek a digitális szakadék áthidalását célozzák. Amíg élek, például nem fogom megérteni Rogán Antalt, hogy miként volt képes gúnyt űzni és rendőrségi ügyet kreálni a Brunszvik Teréz programból, melynek keretében az ország 269 leghátrányosabb helyzetű településén 2003 óta tízezernyi 5-6 éves gyerek ismerkedett meg játékos formában az ICT adta lehetőségekkel, melyek egyébként teljességgel megismerhetetlenek maradtak volna számukra. A média még most is képes hangot adni azoknak a hangoknak, miszerint az óvodákban ugra-bugra kell a gyerekeknek, mintha ez az igény szemben állna a digitális szocializáció igényével.

eVilág - Mit tett az IHM e téren?

- Említettem a digitális középiskolai és óvodai programot, és ugyanilyen fontosak voltak azok, amelyek az értelmi, érzékszervi és mozgásszervi fogyatékosok számára tették elérhetővé az ICT adta lehetőségeket. Emlékeztetek még a kisebbségi önkormányzatok számára kiírt sikeres pályázatokra. A távmunka pályázatok keretében sokszáz munkahely létesült otthon. Mivel független bírósági ítélet mondta ki, hogy legnagyobb hatókörű programunk neve védett, nem nevezhetem meg azt a hálózatot, mely szélessávú internet elérést tesz lehetővé az ország összes iskolájának és összesen 1350 település lakosai számára teszi lehetővé, hogy ingyen használhassák az internetet. Más országokban effajta jogi eljárás képtelenség lenne, hiszen ha komolyan vesszük a független magyar bíróság ítélete mögött meghúzódó szociolingvisztikai felfogást, akkor nincs olyan szó, melyet valaki ne védethetne le, ami odavezethet, hogy végül lehetetlenné válik a közbeszéd.

eVilág - Hol tart ez a folyamat, és milyen társadalmi jövőkép vetíthető előre rövid távon, illetve 10-15 éves távlatban?

- Jósolni ezen a területen szerfelett kockázatos. Az ICT világában minden percben születik valami lélegzetelállítóan új. A második Nemzeti Fejlesztési Terv keretei között az internet hálózat nagyszabású fejlesztése várható. Tetemesen növekszik a sáv szélesség és az elérhetőség. Lényegében mindenki, mindenkivel, mindenütt, mindenről kommunikálhat, ráadásul olcsón és gyorsan. Ez a lehetőség azonban súlyos biztonsági, etikai,

társadalomszervezési problémákat is felvet. A világ talán szebb lesz, de nem lesz boldogabb. Arra számítok, hogy gyermekem, aki most 18 hónapos, felnőttként visszatekintve gyermekkorára legalább akkora távolságot érez majd az akkori és mostani állapotok között, mint amekkora távolság köztünk és a kőbaltás ember között van.